27668

Poštarina plaćena u gotovom. Cijena pojedinom broju 2 dinara.

UZORNI VRTLAR

Okružnicom Pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju, odjeljenja za prosvjetu i vjere u Zagrebu, broj 5.611, od 21. ožujka 1923., preporučen je ovaj list za nabavu svim osnovnim školama.

GODINA I. ZAGREB, MJESECA SRPNJA 1923. BROJ 7.

Vrtna perunika.

Već nam samo ime kaže, da su taj cvijet, koji se svojim prekrasnim oblikom može takmiti sa najljepšim orchideama, poznavali naši davni predje Starosloveni, da su ga i cijenili posvetiv ga jednom od svojih najmočnijih bogova Perunu.

Moguće je, da su ga i uzgajali u svojim vrtovima, pa da su ga ondje Germani, provaliv u te mirne slavenske domove, našli, i dalje uzgajali.

Napadno je svakako, da jedna od glavnih vrsta te biljke, koju mi nazivamo perunikom, danas nosi znanstveno ime Iris germanica, prem uvaženi botanici tvrde, da toj biljci nije Njemačka pradomovinom, već da ona potiče iz istočnih krajeva, iz kojih su se naši pradjedovi navodno doselili.

U našim vrtovima nalazimo vrlo rijetko tu prekrasnu biljku, a gdje je i nalazimo, obično je modra jednostavna skromna.

Mnoge godine uzgajale su se perunike, u raznim vrstama, tek po botaničkim vrtovima.

Upravo je prošlo sto godina da je pariški ljubitelj cvijeća M. de Bure, posijao prvo sjeme perunike, pa je tim pokusom dobio 1822. godine posebnu neku vrst koja nosi njegovo ime (Iris Buriensis).

Kasnije su se bavili posebno parižani uzgojem tog cvijeća. Izmedju godine 1840. i 1860. uzgojio je neki Lémon mnogo lijepih novih vrsti, a pariški ih vrtlar Victor Verdier uzgojio preko 200 vrsti

Danas je glasovita u toj uzgojnoj grani pariška tvrtka Vilmorin. Ona je uzgojila prva peruniku vanredno velika cvijeta i najsavršenijeg oblika, koje su dobile ime »Iris a fleurs di Orchidées« t. j perunika cvijeta kao orhidea, a svaki stručni vrtlar znade što to ima da znači kada se koji cvijet sravni sa Orchideama

Perunika se vrlo lahko uzgaja otporna je biljka, a svojim je krasnim cvijetom ures i vrtu i sobi, a za trgovačke je vrtlare od vanredne vrijednosti, jer se rado kupuje za ures soba, gdje se lahko i lijepo smještava u vazama, i jer je, uslijed svoje duge peteljke, vanredno podesna za vezanje finih modernih buketa

Perunika je tako otporna, da je dovolino malo riječi, da se opiše njega tog cvijeća.

Svaka joj je zemlja dobra, izuzam one, koja je tijekom zime močvarna. Zemlja suha, vapnenasta, pače pješčana, i sunčan položaj prija perunici najbolje. Uslijed te otpornosti spram suše može se je saditi na obroncima, po pečinama, starim zidinama; u zemlju gdje vanredno dekorativno djeluju. Gnoja ne vole, ako nije dobro pregnjio.

Da dobijemo lijepe velike cvijetove valja paziti: da imamo mlade biljke da ih razdaleko zasadimo da ih svake treće do četvrte godine razdijelimo i na novo mjesto zasadimo.

To razdijeljivanje podanka (rezanje) može se obaviti u razno doba godine.

Najgore je jeseni, jer podanci ostaju nezakorjenjeni do proljeća, izloženi zimskoj vlazi. Proljeće im prija, ali time se prva cvatnja odgodi Najbolje je ljeto, kad je razvitak podanka dovršen. Ako se izabere hladniji dan i ako

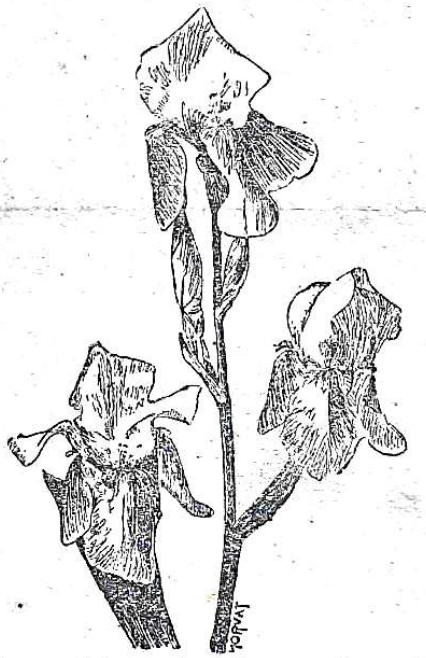

su dijelovi podanka imali dobro razvito korijenje, prirastu brzo na novom mjestu, i cvatu već sliedećeg proljeća. Tako dobivamo godinu dana u razvitku i cvatnji.

Eto malog izbora od 25 vrsti, koje možemo svakom preporučiti Nećemo da ih napose hvalimo, one će same znati opravdati svoje pravo na prvo mjesto, koje su, po sudu francuskog narodnog vrtlarskog društva u Parizu, ljetos zauzele:

Alba, bijela vrlo rana,

Amas, modra i ljubičasta, velik cvijet,

Ambassadeur, crvenkasto-ljubičasta, valovitih latica, jedna od najljepših,

Aleazar, svijetlo i tamno-ljubičasta, visoka, cvijet velik,

Ballerine nježno modra, vrlo mirisna,

Sadržaj: Vrtna perunika (sa 2 sl.). — Uzgoj cvijeća u sobi. — Sa našeg pokušališta. — Trator i kupušnjak. — Kuhinja. — Voće koje opada (sa sl.). — Muha trešnjarica. — Endivija (sa sl.). — Vrtlarski kalendar. — Kako sam uredjivao neki gospodarski list.

Bosniamac žutkasto-bijela, rana,
Canari jasno žuta,
Caprice ružičasta i tamno-ljubičasta,
Cluny modro i lila nježno spojeno,
Dejazet brončano-ružičasta, ljubičasto-crvena, -
Edouard Michel tamno crveno-ljubičast velik cvijet,
Eldorado žuta i ljubičasta,
Erebe tamno-ljubičasta, vrlo rana,

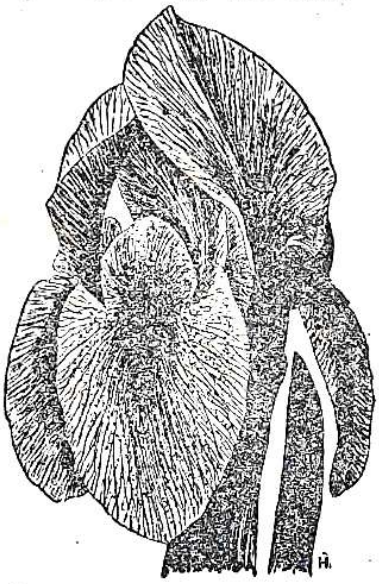

Grévin žuta i tamno-ljubičasta,
Jeanne d'Arc bijela, ljubičasto nahukana,
La Neige posve bijela,
Lorely žuta i tamno-ljubičasta, kasna,
Magnifica modra i crveno-ljubičasta. vanredno velika cvijeta,
Moliere ljubičasta i tamno-ljubičasta,
Monsignor modro-ljubičasta, niska,
Opéra tamno crveno-ljubičasta,
Prosper Laugier čadjavo ružičasta i skrletna, valovita,
Pulcherima modra, velika i ponosna cvijeta,
Raffet tamno modra, vrlo kasna

Njega i uzgoj cvijeća u sobi.

Piše: **Urtica**, Ogulin.

U svoj mnogogodišnjoj praksi imao sam često prilike vidjeti razne pogreške kod uzgoja cvijeća u sobi, a često sam čuo tužbe: ne imam sreće u uzgoju cvijeća, suši mi se Asparagus, Pelagoniae mi ne cvatu.

Većina je tih tužbi dolazila od naših cijenjenih ljubiteljica cvijeća, pa im danas želim dati malu prvu poduku.

Moguće da mi koja od cijenjenih čitateljica pošalje, kao revanche, koji dobar kuharski prijepis, pa da si po njem priredim koji svoj vrtlarski proizvod.

Počnimo s Pelargonijom, najpoznatijom i najraširenijom biljkom u našim sobama, prozorima i balkonima.

Podrobno je opisivati ne trebamo, — tko je ne pozna? Samo ih dijelimo na tri skupine.

Prva je ispravna (zonale i inquinans). Tih ima po našim sobama najviše, u stotine vrsti.

Druga je bršljanasti, viseći ili puzavi pelargonium. Lista je slična bršljanovom, a mi ga vrtlari zovemo (P. peltatom). Kao viseće biljke u sanducima na prozorima i balkonima, te su pelargonije nenadoknadive.

Treća je vrst engleski pelargonij ili velecvijetni, koji se odlikuje svojim velikim lijepim cvijetom i bogatstvom u cvatnji.

Sve su ove pelargonije najljepše u prvoj i drugoj godini, dok su mlade, niske i guste. Zato gleda marljiva ljubiteljica cvijeća, da si svake godine nešto novih priskrbi.

Kao vrtlar, koji hoće da živi, preporučam u prvom redu nabavu mladih, jakih, već cvatućih biljki, kod vrtlara.

Ali to nije zadaća ovog lista, da samo pravi reklamu vrtlarima.

Mi ćemo Vam lijepo otkriti svu tajnu uzgoja tog cvijeća, a Vi ćete, razveseljeni uspjehom, moguće, nagraditi našu iskrenost nabavom drugog cvijeća, teže kulture, na primjer Chrysanthema, Cyclamena itd.

Što se izbora boje i vrsti tiče, ne ću da Vas mučim imenima, ali Vam preporučam, da kupujete prve biljke u cvijetu. Svakako su elegantnije one velika jednostavna cvijeta od punocvijetnih (duplih). Bolji utisak (pogled iz udaljenosti) čine jednobojne skupine od miješanih.

Da dobijemo već na proljeće cvatuće jake pelargonije, množimo ih u mjesecu augustu reznicima (pelcerim, štupfenima). Za reznike možemo upotrijebiti svaku grančicu (i cvatuću, odrežemo li cvijet, a ne samo dolnje izboje, kako neki misle. Imamo li dosta starih biljki, režemo sa svake 1—2 reznika. To ne škodi daljnjem razvoju biljke.

Reznike režemo kratko, na 4—5 listova. Ispod dolnjeg lista režemo oštrim nožem u kosom pravcu.

Stabljika pelargonije sadrži mnogo vode, ta voda podupire gnjiobu nezakorjenjenih reznika. Stoga izložimo reznike prije sadnje kroz sat, dva na sunce, da uvehnu, t. j. da im se suvišna voda malo ispari.

Ovako pripravljene reznike sadimo u male lončiće (široke 5—6 cm.) napunjene prosijanom crnicom, kojoj smo dodali istu količinu isprana pijeska. Sadimo samo tako duboko, da reznik ne padne ni kod zalijevanja (1 do 2 cm).

Sadjenice zalijemo oprezno, pa ih smjestimo na sunčanu mjestu prozora.

Sadjenice smještene izmedju vanjskih i nutarnjih prozora, koje nije nužno otvarati (u sobi, koja ima više prozora) zakorjene se brže.

Zalijeva se samo kad je zemlja posve suha, jer će reznik pelargonije prije sagnjiti kod suviška vode, nego se usušiti kod pomanjkanja.

Za kojih 14 dana opazit ćemo, da nam sadjenice dobivaju svježu zelenu boju, to je znak, da su se ukorijenile.

Želimo li se osvjedočiti, stavimo ruku preko gornjeg ruba lonca tako, da nam sadjenica zadje duboko medju srednje prste lijeve ruke.

Lonac okrenemo desnom rukom naglavce, a rubom lonca udarimo lahko o stol.

Tim ćemo postupkom iskrenuti zemlju iz lonca na dlan lijeve ruke, a sadjenice ni mlada joj korijenja ne ćemo nikako oštetiti.

Pukanje sadjenice iz zemlje je pogrešno, jer ćemo joj tim postupkom redovito pokidati mlado nježno korijenje.

Kad su se sadjenice sigurno ukorijenile, jačamo ih zračenjem i nešto obilnijim zalijevanjem. Prezimljujemo ih u hladnoj sobi, u kojoj se ne smrzava, da ih ne pobudimo na zimski rast, koji ne valja.

Zalijevanjem valja biti zimi oprezan. Dovoljno je jednom na tjedan nešto ovlažiti zemlju.

Koncem februara presadjujemo ih u lončiće od 10 do 12 cm gornjeg promjera, napunjene smjesom od polovice mješanca (komposta), četvrtinom šumske crnice i četvrtinom isprana pijeska.

Na dno lonca mećemo koji crijepić od potrtih lončića ili nešto sitnih kamenčića, da nam se rupica na dnu lonca ne zatrpa zemljom, pa da suvišna voda može nesmetano oticati.

Vršak biljke se odreže oštrim nožićem. Tim postupkom prisilit ćemo biljku, da istjera nove izboje sa strane, pa će tako dobiti lijep, niski i široki oblik.

Ovako uredjene biljke smjestimo na svijetla mjesta u toploj sobi (ili kuhinji), pa ih češće zalijevamo. Prozore otvaramo samo o podne, ako ne ima mraza.

U martu, aprilu, već prema rastućoj toplini, zračimo češće i više, da nam biljke ojačaju.

Ovako odgojene Pelargonije cvatu nam sigurno u maju.

Ljeti ne valja vodom štediti, već zalijevati obilno jutrom ili pod večer, a kod veće vrućine i po dva puta na dan. Voda mora biti odstajana, da imade toplinu zraka ili zemlje.

U mjesecu oktobru premjestimo naše Pelargonije opet u hladnu sobu i ograničimo zalijevanje.

Sa našeg pokušališta.

Salata »Kristal«.

»Zrno« naš domaći zavod za racionalno sjemenarstvo, uzgojio je i ljetos, kao novost, prodavao sjeme salate »Kristal«.

Mi smo je, pokusa radi, zasijali na svom pokušalištu.

Da uzmognemo izreći pouzdan siguran sud, uzgajali smo je na raznom, pa i najnepovoljnijem zemljištu.

Uspjeh je pokusa bio vanredan.

Klijavost je sjemena vanredna, Mlade su biljke čvrste i otporne, pa nema kod rasadjivanja nikakvih gubitaka.

I kraj razmjerno gusta nasada daje ova salata lijepe pune glave.

Kod široka nasada (razmak (40 cm.) na zemlji koja nije bila posebno, ni vanredno, gnojena, porasle su nam glave od 1 i pol do preko 2 kilograma težine.

Te su glave dosegle promjer do 30 cm., bile su lijepo zatvorene, tako da su naličile više ogromnom kupusu nego salati.

Kraj svega tog svoga oblika zadržala je ta salata najidealnija svojstva izvrsne Ljubljanske salate ledenice (Laibacher Eissalat).

Do danas (26. juni) nije još ni jedan komad našeg velikog pokusnog nasada, udario u sjeme, pa i najveći komadi imadu još uvijek čvrstvo zatvorene glave, prem se nalaze na posve otvorenom sunčanom položaju.

Uporabna je vrijednost te salate vanredna, jer joj i zadnji vanjski list ostaje nježan i prhak, a tek joj je besprikoran.

Ta salata prezimljuje, nije li prerano posijana, lahko na polju, pa je možemo tim načinom uzgoja, imat već u najranije proljeće.

Je li je dobra i za rani uzgoj u klijalištu nismo još ove godine imali prilike da pokušamo, ali to do do godine ne ćemo propustiti

Svakako je taj uzgoj veliki dobitak za naše vrtlarsto, jer neima dvije velike pogreške, na kojima trpi redovito salata uzgojena i uvezena, kod nas neaklimatizovana, sjemena:

1. ona ne ide, ni kod topla vremena u sjeme;
2. ona ne stvara rahle, već čvrste glave, a vanjski joj listovi ne odrvene.

Po našem predhodnom iskustvu stvara ova salata najjače i najteže glave na zemljištu, koje smo prije sadnje obilno posuli drvnim pepelom. Sjeme te salate prodaje pod brojem 168.: »Zrno« d. d. Zagreb, Preradovićeva ulica 20.

Opaska uredništva. Izvještaji »Sa našeg pokušališta jesu i ostati će skroz nepristrani, jer ne stojimo u nikakovoj poslovnoj vezi, niti sa domaćim niti sa stranim sjemenarima. Oglašuje li ili ne oglašuje dotična tvrtka u našem listu, ne upliviše ni malo na naš sud, jer oglasni odio lista ne stoji u nikakovoj svezi sa uredništvom.

Trator i kupušnjak.

U svom vrtu imam tratoa (Dianthus barbatus, Oeillet de poete, Bartnelke). U svibnju kad se pojavi bijeli kupušnjak opazio sam da se na cvijeću tratora sakupljaju cijela jata tih bijelih leptira. Prišao sam polagano, pa sam ih mirno i lahko obirao, uhvativ ih dvim prstima za krila, i odmah uništavao. Ako mi je koji za čas izmaknuo sjeo je doskora na koji obližni cvijet.

Tako sam kroz dan uništio na hiljade tih škodljivaca Kasnije sam izvježbao djecu, da ne gubim vremena, tom lovu, a oni su to s veseljem i savjesno obavljali, natječući se — tko će više.

Od tog doba sijem svake godine trator u svom vrtu, on mi je lijep ures vrtu i sobi, a pomoću njega mi je moguće, da redove kupušnjaka, bez napora znatno proredim.

Zelena gusjenica kupušnjaka je nemio gost na našem ranom kupusu, kelju i kelerabi, a borba protiv njega nije, drugim putem lagana, jer sjedi redovito izmedju lišća kupusa, gdje ga oštrcavanje teško ili nikako ne dosiže.

Uzgoj je tratora lagan i jeftin, a u vrtu ne zaprema mnogo mjesta.

Da taj način borbe postane popularan, doskora bismo se kupušnjaka tako savršeno riješili, da bi postao rijedkost u našim zbirkama leptira, jer svakim uhvaćenim liptirom uništujemo ne samo njega, nego i sav njegov brojni pomladak.

J. K.

Kuhinja.

Za nedeljni stol

Spržite 4 grama fina brašna na 5 grama maslaca (putra), dok dobije lijepu smedju boju. Dodajte pol litre slatka vrhnja (skorupa), ili vrlo dobra mlijeka, po prilici pol kg kuhana i na pločice srezana krumpira i nešto grubo skosane šunke (butine, kuhana pršuta). Začinite to prema vlastitom ukusu (peršinom, mrkvom, celerom, kojom drugom mirodijom ili sokom od pečenke). Promješajte i stavite kroz četvrt sata kuhati, pokrito, na vruću peć. Servira se (daje na stol) toplo.

Le Cordon bleu du Petit Jardin.

ČUVAJ SE skupih novosti! Što valja, utrti će si put doskora i postati jeftinije.

Voće koje opada.

Kod samog pogleda na cvijetne pupoljke ili procvale voćke, procienjujemo prirod, računamo i trošimo unaprijed novac, koji nam je prodano voće donijelo; sanjamo budni, konačno, dva tri mjeseca kasnije, prolazeći ispod krušaka i jabuka s kojih smo tako lahko skidali dobitak opažamo, da nam sav taj prirod leži na zemlji .

To brzo i u svojim uzrocima raznoliko opadanje voća sa našeg drveća, upravo je podobno, da pobudi našu znatiželju. Može li mu se predusresti? Koji su mu razlozi? Kako da ga spriječimo? Jesu li mu te vrsti jače podvrgnute od drugih? Takva nam se pitanja namiču.

S kraja treba da izlučimo stanoviti dio opadanja, ili ga bar nesmijemo smatrati neredovitim . Mislim ono, koje se dešava neiskusnim i neupućenim voćarima, koji neznaju kad im voće lieti i jeseni dozrijeva.

To se opadanje redovito ponavlja, jer je voće prezrelo i traži da bude obrano.

Te su kruške i jabuke popadale, jer nisu bile za vremena ubrane.

Peteljke krušaka koje padaju

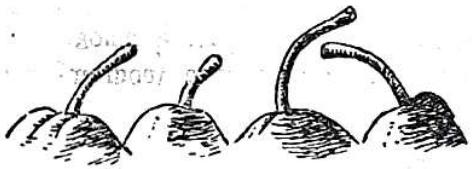

Peteljke krušaka koje ne padaju

Ispitujmo druge uzroke:

1. Za vrijeme cvatnje kišilo je, bilo je mraza: oplodnja je bila loša, a voće, slabo začeto, opada, jedno veliko kao grašak, drugo kao mali orah.

2. Kukci (jabučni zavijač — Carpocapsa pomonella i crna mušica — Cecidomyia nigra) ležu jaja u mlade kruške i mlade jabuke. Kruške ubodene crnom mušicom nabubre odmah, pa opadnu kratko vrijeme iza cvatnje. To su tikvičaste kruške (Francuzi iz zovu Poires calebassées op. ur.). Crvljive kruške i jabuke, u kojima je ličinka jabučnog zavijača, ostaju dulje na stablu; kad se nedjutim približi doba zriobe, prve opadaju one, javljajući nam da je vrijeme berbe zdravih krušaka i jabuka, ako ih još ima.

3. Tlo ne sadrži u valjnamo razmjeru rudnih tvari potrebnih za redoviti razvitak. Dušika (azota) ima odviše, a kalija (pepeljika) i fosforne kiseline ima u nedovoljnoj količini. Hranitba drva je poremećena, poremećena je i oplodnja, koja se ne obavi savršeno. Poremećen je i razvitak tkiva (staničja), to tkivo, koje ne može dovoljno štititi od vanjskih upliva, novi je razlog, ranog opadanja ploda.

4. Tijekom ljeta, dolazi nagla suša, koja znatno uspori razvitak. Netreba više mnogo, da se stanoviti plodovi odkotrljaju na zemlju. Osobito kruška Passe-Colmar, neodoljuje skoro nikada toj pojavi, koja je obara svu silu.

5. Konačno, kao što i nas od rodjenja tište stanovite baštinjene slabosti, isto tako nekim vrstama krušaka, već spomenutoj Passe-Colmar. Izvrsnoj kruški (Beurré superfin), Soldat-Laboureux i t. d.; jabukama: Lijepa Dubois (Belle Dubois), Kraljica kraljevčica (Reine des Reinettes), Baumannova kraljevčica, Court-pendu i t. d. čini se da je priodjena neka slabost plodne peteljke, koja prouzročuje neugodno rano opadanje. Tu nas susreće jedva čudna pojava bilinskog života, koje niču na svakom koraku uzgoja, kojima ali predpostavke nisu uvijek tačne — a to je i ovdje slučaj, da bi dozvolile neposredno riješenje.

Valja se medjutim pitati, dali plodovi ne imalu tu pogrešku preranog opadanja od neredovita razvitka staničja u peteljci, koji je poprimilo produženim uzgojem na zemljištu naših vrtova, koje sadržaje mnogo dušika.

Ta se predpostavka potvrdjuje, sravnimo li peteljke spomenutih krušaka i jabuka, sa jačim vrstima, jer je kod navedenih krušaka i jabuka peteljka vanredno skraćena i naginje da odeblja i postane mesnata.

Naprotiv je kod krušaka i jabuka, koje su poznate, da se dobro drže drva (kruška Martin sec, jabuka Reinette de Caux), skoro redovito peteljka manje ili više duga, pače vitka, a uvijek drvenasta tako ne izgledju naduvene kao one prve, već se više približuju izgledu naših divljaka.

Nakon toga što smo rekli o zlu samom i o njegovim uzrocima, valja da navedemo i sredstva suzbijanja.

Kukce uništujemo odrasle i njihove ličinke, zaštićujemo mlado voće vrećicama da ih očuvamo, da na njih kukci ne ležu jaja.

Protiv neplodnosti cvijeća i ostalim smetnjama razvitka, koje nastaju uslijed pomanjkanja fosforne kiseline i kalija u tlu, služe nam fosforna i kalijeva gnojiva (pepeo od drva op. ur.). Protiv prolazne ljetne suše, služi nam natapanje i zalijevanje.

U glavnom pravodobno ubiranje ploda, koji mora na stablu da dozreli, konačno sveopća ili pojedinačna zaštita vrsti kojih plod slabo drži na drvu.

A. B

Ovaj je članak uzet iz pariških vrtlarskih novina »Le Petit Jardin« pa nam pokazuje, kako se u Francuskoj vodi borba i briga, da se svim nedostatcima i pogreškama u voćarstvu doskoči. Samo takovoj brizi ima Francuska da zalivali, da u voćarstvu zaprema prvo mjesto na svijetu.

Ur.

Borba.

Muha trešnjarica (Silograpna cerasi). Ove su godine sve trešnje i višnje crvljive, tuže se gazdarice i voćari, a mnogi od naših cijenjenih čitatelja obratili su se na nas pitanjem: koji je tomu uzrok i kako da tomu u buduće predusretnemo.

Uzročnik je te pojave muha trešnjarica. Mušica slična šparginoj mušici, s kojom i spada u isti red.

Ljetošnje je vlažno vrijeme vanredno pogodovalo njenom razvitku, zato se je u tolikoj množini pojavila.

U maju i početkom juna izlazi iz kukuljice u zemlji ta mušica, oblijeće mlade trešnje, pa iznese na svakoj na peteljku ploda po jedno jaje.

Iz jajeta izlazi crvić, udube se u plod i živi u njemu dok on dozori. Kad je plod dozorio, izlazi crvić iz njega, pada na zemlju, bavi se još kratko vrijeme na površini, pa ulazi konačno pod zemlju, gdje se zakukulji, da do godine izleti kao gotova mušica i svoj posao ponovno započne.

Neki preporučuju, kao sredstvo borbe Urania-zelenilo 100 grama na 100 litara vode. To je zenilo otrovno, stoga nije njegova nabava bez dozvole oblasti moguća, a i rukovanje s njime zahtjeva opreza. Mnogo je jednostavnije i sigurno sredstvo, okopati u jesen trešnju u okrug, kako joj krošnja daleko siže, pa napustiti pod nju kokoši, koje će svoju zadaću rado i savjesno obaviti, a okapanjem smo uz to još napose voćki koristili.

Lisni ušenci (Aphididae). Lisnih ušenaca ima svake godine sva sila, ali čini se da je i njima ljetos vanredno povoljno vrijeme.

Naše ruže, voćke, Chrysantheme, grah, sve ih je puno.

Nije stoga čudo, da je naše uredništvo zatrpano upitima sa svih strana: kako da se borimo protiv te gamadi.

Borba je vrlo jednostavna, ali treba da se pomno provodi, jer se svi ušenci silno i brzo množe, pa ostane li samo jedno leglo razmnožit će nam se ušenci za par dana ponovno cijelim vrtom.

Ušenci se uništuju oštrcavanjem napadnutog bilja pomoću takozvanog rosila (Zerstäuber).

To rosilo raspršuje tekućinu u posve sitne kapljice, dovoljne da ubiju ušenca, a neškodljive bilju.

Najbolja su rosila sa loptom od gume, kakova brijači rabe za oštrcavanje lica.

Najjednostavnije sredstvo, koje sigurno ušenca ubija je kocelj (Alaun), 10 grama na litru vode. Kocelj se dobiva u svakoj ljekarni bez recepta.

Dobro je sredstvo duhanski izvarak (Tabakextrakt) 3% otopina.

Oba se ova sredstva dobiju u svakoj boljoj trgovini sjemenja i vrtlarskih potrebština.

Kod oštrcavanja bilja valja paziti da tekućina dopre svagdje kuda ima ušenaca, dakle i na naličje lišća. Kod drveća (voćaka) najbolje je i najjednostavnije grančice, na kojima je lišće od ušenaca skovrčano nožem odrezati i u vatri spaliti.

Kod graha (bažulja), gdje se ušenac često u silnoj množini naseli, valja najlače napadnute biljke iščupati i baciti u vatru, a ostale, imamo li voćarsko ili vinogradarsko rosilo, oštrcati obilno kojim od spomenutih sredstava.

Endivija.

(Escariol, Chicorée scarole.)

U zimskim nam mjesecima zamjenjuje endivija salatu.

Vrlo je ukusna, a zdravlju nam prija vanredno.

Endivija se sije u mjesecu julu na uzgojnu gredu.

Kad su mlade biljke dobile 5—7 listića, presadjuju se na gredu u razmacima od 30 cm. na sve strane.

Kad su biljke ponovno prirasle, valja ih obilno zalijevati kroz cijelo vrijeme razvitka.

Od zime (smrzavice) valja ih zaštititi tako, da razastremo preko njih naslagu suha lišća ili slame.

Kojih dvadeset dana prije rezanja valja endiviji skupiti lišće, pa ga na vršku svezati likom, kako to najbolje naša slika pokazuje.

Veže se samo za suha vremena i o podne, jer će nam endivija, ako je mokra vezana, sagnjiti.

Tako vezana endivija razvit će u nutrinji nježno svijetlo-žuto lišće i srce, a samo takvo vrijedi za pripremu salate.

Kad nastupa zima, premjesti se endivija u ispražnjeno klijalište. Klijalište se pokrije prozorima i strurama od slame. Klijalište se mora, čim to vrijeme dozvoli, marljivo zračiti.

U klijalištu se endivija ne veže, jer bi ta lahko sagnjila, već se bijeli time, da se poklopi velikim loncima, koji valja da su čisti i suhi.

Zasadi li se za taj način uzgoja već mlada endivija odmah u klijalište, razvit će se upravo savršeno, jer je nećemo ponovnim presadjivanjem smatrati u razvitku.

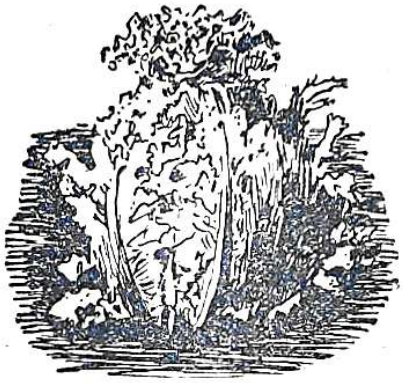

Uzgoj zimske indivije u vlažnom pijesku u pivnici moguć je tako, da se razvite biljke prije smrzavice presade u pijesak, da su do polovice u njeg usadjene. Tu ih ne trebamo posebno vezati, jer će kod slaba svijetla same požutjeti.

Taj uzgoj nije medjutim osobito probitačan, jer tu i kraj dobra zračenja i pomna nadzora mnogo sagnjili (strune), a izim toga će nam pivnica (podrum) postati vlažna i za spremanje krumpira, jabuka itd. nepodesna. podesna.

Najbolja je vrsta: žuti širokolisni escariol (Scarole dorée a coeur plein), nova je vrsta širokolisna poput salate (a feuille de Laitue).

Vrtlarski kalendar.

Juli (srpanj).

Mjesec juli je mjesec priroda.

U mjesecu je julu sav vrt u cvijetu, a povrće nam dozrijeva za ubiranje. Toplina i svijetlo pospješuje rast bilja, pa se ono sada i u gorskim prijedjelima bujno razvija.

Ljetos nam proriču učenjaci vlažnu kišovitu godinu. Do sada se njihova tvrdnja doista obistinila. Juni, mjesec koji je redovito sušan, bio je ljetos kišovit, a i hladan. U gorskim i kršnim krajevima bilo je dana osjetljivo hladnih, ali nigdje u tolikoj mjeri, da bi bilje bilo trpilo.

Vlažno vrijeme pogodovalo je rastu bilja, ali ne samo plemenita bilja koje uzgajamo već i rastu korova (drača), pa nam je tako ostao račun isti, posao i radnike, koje smo uštedili na računu zalijevanja morali smo u povećanoj mjeri uložiti na račun plijevljenja.

Rastu bilja, koje traži mnogo vlage, a malo topline (zelje, zelenje, salate), pogodovalo je to vrijeme, naprotiv je bilju, koje voli sušnije i sunčane dane (rajčica, paprika) bilo manje povoljno.

To nam razmatranje najočitije predočuje prednost vrtlarstva, u kojem ne ulažemo, kako narod kaže sve na jednu kartu.

Vlažno vrijeme pogoduje žalibože i razvitku mnogih štetnika, a to nam nalaže oštru borbu. Boriti se moramo, jer se inače predajemo na milost i nemilost tim našim nezasitnim neprijateljima. I u vrtlarstvu dakle samo borba vodi do pobjede.

U voćnjaku valja grane, koje su pune voća, rašljastim kolcima poduprijeti ili užetom pletenim od slame uz deblo privući.

Tekuće gnojivo podupire razvitak plodova vanredno. Najočtiji to vidimo, upotrijebimo li ga kod breskve.

Kod voćaka, koje nemaju mnogo ploda, ne smijemo ga medjutim nikako upotrijebiti, jer bi im nanijeli više štete nego koristi.

U povrtnjaku može se još sijati rane vrsti graška, niski grah (des Halles — pariški Markthallen). Mrkva posijana u julu, da je do jeseni nježno lijepo korenje. Kolerabu i kelj možemo još početkom jula sijati. Salata (Kristal) posijana u julu još uvijek je izvrsna. Od 10.—18. jula sadi se ponovno krumpir za zimski prirod mladog krumpira. Kako se to čini, vidi posebni članak u 2. broju našega lista.

U cvijetnjaku sije se: Agrostis elegans (uresna trava), Campanula (Miroir de Vénus), Clarkia (elegans i puchella), Eschcsholtzia, Nemophila i Phlox.

Chrysanthemama se sada odštipavaju vršci, jer pupoljak na vrhu biljke ne daje redovito lijepa besprikorna cvijeta.

U ovom je mjesecu još uvijek vrlo povoljno doba za oplemenjivanje ruža na oku (okuliranje).

Pitanja i odgovori.

G. J. L., kapetan I. kl., Zagreb.

Zašto su ove godine trešnje crvljive, i kako ćete predusresti, da ne budu u buduće, tumačimo Vama, i ostalim interesentima u rubici »Borba«. Upozorujemo Vas tek, da i Vaše susjede uputite, da tu borbu provedu, jer samo onda može biti uspješna ako se sveopće provadja.

G. I. A., Zagreb, Vlaška ulica 131.

1. Na Vašem pasulju je crni lisni ušenac, borbu protiv njega imate opisanu u današnjem broju pod naslovom »Borba«.
2. Uzgoj endivije opisan je u današnjem broju.
3. Pupača (ili kako je kod nas pogrešno zovu prokula) sije se od ožujka do svibnja. Mjesec dana iza sjetve isadjuje se na gredu u razmacima od 50 cm. na sve strane. Zemlja valja da je plodna, ali ne prejako i friško gnojena. Sijati se ne smije u klijalište, već vani, na uzgojnu gredu, jer se inače pupovi prerano razviju i ne budu čvrsti i puni.

G. D. G. Tešanj.

Zeleni kupus sprema se kroz zimu najbolje u trapovima, o kojima ćemo još prije jeseni u našem listu opširno pisati.

Mark Twain:

Kako sam uredjivao neki gospodarski list

Ja sam čitao što slijedi — kako su riječi iz mojih ustiju padale, mogao sam vidjeti, kako ga je to olakšavalo, kako mu je napetost mišičja popuštala, a strah sa lica iščezavao, kojim se je sada razlijevao mir i pokoj, kao milosrdna mjesečina pustim krajem.

»Guano je prekrasna ptica, ali je valja vrlo pomno njegovati. Ne valja je nikada prije juna ni iza septembra uvažati. Zimi joj valja dati toplo ležište, na kojem može svoje mlade mirno izvaliti.«

»O tome ne može biti dvojbe, da ćemo ljetos imati kasnu žetvu. Preporuča se s toga, da farmeri počnu sadjenjem svojih kukuruznih klipova i heljdinih pogača već u julu a ne u augustu.«

»O bundevi — — — Ta je jagoda obljubljeno piće urodjenika New-Englanda, koji vole, kod pripreme pite, upotrebljavati nju nego kupinu, pa je i kod hranjenja krava rabe radije od maline, jer više puni nego hrani. Bundeva je jedina jestiva vrst naranče, koja će i na sjeveru uspijevati, izuzam tikvičastih i jednu ili dvije vrsti turskih bundeva. Običaj, saditi je u dvorištu, medju grmlje, znatno popušta, jer se sveopće opaža, da se bundeva ne da upotrijebiti kao sjenovito drvo.

»Sada kad nastaje toplije vrijeme, a guske počinju mrijestiti — — —«

Uzrujani slušač, skoči do mene, stisnuv mi ruku reče: »To dostaje! Sad znam, da su mi sva čutila u redu, jer ste vi riječ po riječ isto čitali što i ja — Ali, stranče, kad sam jutros prvi puta čitao, rekoh si: Nikad do sad nisam htio vjerovati, prem su moji prijatelji na me strogo pazili, sad ali vjerujem, da sam doista lud; na to riknuh, da me se sigurno čulo dvije milje u okrug, pa izletih, da koga ubijem — jer, to valja da znate, znao sam, da će do toga prije ili kasnije doći, pa sam isto sada mogao odmah time početi. Pročitah još jednom jednu od tih stavaka, da se posve osvjedočim, upalih svoju kuću i provalih dalje.

Razne sam ljude osakatio, a jednog sam momka stjerao na drvo, gdje si ga mogu pobrati, kad ustrebam. Kad sam svuda prošao, pomislih, ti ćeš ovdje unići, da se posve sigurno o toj stvari osvjedočiš, a sada je doista posve sigurno, i to vam kažem, sreća je to za momka na drvu. Ja bi ga sigurno bio na povratku ubio.

Zdravstvujte, moj gospodine, zdravstvujte! Vi ste mi težak kamen skinuli sa srca. Moj je mozak podnio jedan vaš gospodarstveni članak, toga ne može ništa više pokolebati. Da ste mi vrlo, vrlo zdravo, moj gospodine!«

Meni je bilo nešto tjeskobno, radi osakaćenih ljudi i paleža, kojim se je taj čovjek zabavljao, jer nisam mogao, a da ne upoznam, da sam nekim načinom njegov sukrivac, ali te su me misli brzo ostavile, jer je redoviti urednik unišao.

Tu sam si mislio: No, da si otišao u Egipat, kako sam ti to ja preporučio, moguće, da bih bio našao zgode, da iz tvog lista učinim nješto čestita. Ali tu si opet. Konačno, očekivao sam te.

Urednikovo je lice bilo žalosno, slomljeno, neutješivo.

Pregledao je opustošenja, koja su stari bundžija i oba mlada gazdića počinili, pa reče:

»To je žalosna pripovjest, vrlo žalosna pripovjest.

Tu je boca bilinske sluzi, šest prozora, pljuvačnica i dva svijećnjaka razbijeno. Ali to nije najgore. Dobar glas lista pretrpio je težak udarac — bojim se ga uvijek.

Naravno, nikad se nije za te novine toliko pitalo, nikad nije tolika naklada prodana, nikad se nisu uzdigle do tog glasa; ali želimo li ludošću svojom steći slavu, praznom svojom glavom obogatiti? — — —

Prijatelju moj, tako mi poštenja, ulica je puna ljudi, a drugi čepe na plotovima, u nadi, da će vas vidjeti licem u lice, jer misle, da ste lud.

Pa imadu i pravo, kad pročitaše vaš uvodnik To je sramota za novinarstvo.

Ali, kako ste si i mogli zabiti u glavu, da ste u stanju uredjivati takav list!

Ta čini se, da vi ne imate ni najsitnije slutnje ma ni o početnim uslovima gospodarstva.

Vi govorite o brazdi i brani kao da je to ista stvar, vi brbljate o mitarenju krava, i preporučate pripitomljenje smrdavca, radi njegova junaštva i vještine u hvatanju štakora. Vaša primjetba, da bi kamenice mirno ležale, da im se zasviraju ghusle, bila je suvišna — pokve suvišna.

Ništa na svijetu ne može kamenice uznemiriti. Kamenice miruju uvijek. Kamenice ne imaju nikakova smisla za glazbu. O nebo, o zemlja, prijatelju, da ste si stavili životnom zadaćom, da stečete što više neznanja, nikad ne biste mogli biti većim slavljem promoviran doktorom nego danas.

Nikad nisam što slična doživio. Vaša primjetba, da se pirika sve više u trgovini traži, proračunana je na to, da se moj list dotuče.

Vi treba da svoje mjesto ostavite i da idete. Ja imam dosta praznika — ja i tako ne bi više mogao uživati, a posve sigurno ne, kad bi vi medjutim na mom uredničkom mjestu sjedili. Podjedno bi bio u strahu što biste mogli u buduće preporučiti. Uvijek izgubim svu ustrpljivost, kad se sjetim, da ste o kameničnom parku (kameničarni) raspravljali pod naslovom »Iz perivoja«. Vi morate ići. Ništa na svijetu ne bi me moglo potaći, da si priuštim još jedan dan odmora. O, zašto mi niste rekli, da o gospodarstou ne razumijete ništa!«

»Zašto vam nisam ništa rekao, vi kukuruzni klasu, vi kupusna glavo, vi sadjenico grahove vitice? Prvi put je danas, da čujem tako bezdušnu primjetbu.

Ja vam kažem, bavim se već četrnaest godina uredničkim poslovima, a eto danas prvi puta čujem, da za uredjivanje lista treba nešto i znati.

Ha! vi kravska repo! Tko piše pozorišne kritike za novine drugog reda? No! rulja propalih postolara i medicinarskih pripravnika, koja od glume i dobre predstave razumije upravo toliko, kao ja o gospodarstvo.

Tko recenzuje knjige? Ljudi, koji nisu nikada nikakve napisali.

Tko teše teške uvodnike o financijalnim pitanjima? Bića, koja su imala najkrasnije prilike biti u vječnoj financijalnoj neprilici.

Tko kritikuje borbe sa Indijancima? Gospoda, koja ne znaju razlikovati bojni zov od Wigwama, koja se nisu trebala nikada utrkivati sa Tomahawkom ili vaditi iz urdova svoje obitelji strelice, da podlože na večer njima vatru u logoru.

Tko piše članke o trezvenvsti i plače nad šumećim šampanjcem? Ljudi, koji će se tek u grobu prvi puta trijezni probuditi.

Tko uredjuje gospodarske listove, vi jamski korijenu? Redovito muževi, koji su doživili brodolom u poeziji, u skladanju jezovitih romana, popularnih drama u velegradskom novinstv, pa spadnu na gospodarstvo, kao predbježni spas pred prosjačkim štapom.

Vi hoćete mene podučiti u novinarstvu.

Gospodine, ja sam prošao od Alphe do Omahe*, pa vam kažem, čim se manje zna, tim se više uspijeva, tim se veću plaću može tražiti.

Nebo znade — — da sam ja bio neznalica košto sam naobražen, a bezobrazan košto sam skroman, mogao sam si stvoriti ime u tom hladnom, sebičnom svijetu.

Primam svoj odpust, moj gospodine, dok se je samnom postupalo, kako vi to činite, posve sam pripravan ići. Ali ja sam svojoj dužnosti udovoljio, ja sam uvjete svog ugovora ispunio, koliko mi se to dopustilo.

Rekao sam vam, da sam u stanju vaš list učiniti svim slojevima pučanstva zanimivim — pa to sam i učinio.

Rekao sam, da ću mu nakladu podići na 20.000 primjeraka. Da su mi bile priuštene samo još dvije sedmice, postigao bih i to. Pribavio bih vam najbolji krug čitalaca, koji je ikad koji gospodarski list imao — niti jedan jedini gospodar medju njima, ma niti jedno jedincato stvorenje, koje znade razlikovati ljubeničino drvo od breskvine lukovice.

Vi ste, koji kod tog preloma gubite, ne ja.

Adios!

Rekoh i odoh!

Preveo: Ol Lakl.

* Alpha i Omaha su gradovi u Američkim sjedinjenim državama.

Književnost.

Primili smo broj 11. poljoprivredno-industrijsko-trgov. lista »Meja« sa slijedećim sadržajem: Ksaver Šandor Gjalski: Zanijekane i ne priznate duše. — Dr Bogumil Vošnjak: Ekonomska politika male antante. — Lj. Tejkal: Marvogojstvo u Slovačkoj. — Slovenci i »Meja«. — Prof. dr. V. Mandekić: Racijonalna upotreba umjetnog gnoja. — Dr. M. M.: O predavanju prof. Sime M. Lozanića »Poljoprivreda kao nauka«. — Inž. Milan Grković: Smernice naše privredne politike. — Bilješke. — Razne vijesti. — Književnost. — List je vrlo informativan i instruktivan, pa ga svim poljoprivrednim, industrijskim i trgov. krugovma najtoplje preporučamo. Cijena mu je u godišnjoj pretplati Din. 60.—. Uredništvo i uprava: Zagreb, Jurišićeva ulica br. 16.

»Uzorni Vrtlar«

izlazi, mjesečno jedamputa.

Strukovne upite, dopise kao što i **Suradnju za list** molimo odašiljati najkasnije do 20. svakog mjeseca na glavnog urednika Jaroslava Katkića, Zagreb, Cvijetna cesta 4 (telef. 15—87).

Prodaja lista u Zagrebu je u Ilici broj 2. (papirnica Weis i u Ilici broj 57, Datler).

Pretplata se prima samo za 6 mjeseci ili čitavu godinu, te stoji (godišnje) K 96.— (Din. 24.—).

Broj našeg čekovnog računa jest 34.654.

Upravne poslove vodi Vladimir Horvat, Zagreb. Štrosmajerova ulica 6, kamo se šalje novac i sve što se tiče pretplate, oglasa i prodaje. (Telefonski upiti na broj 11—60).

Glavni i odgovorni urednik: **Jaroslav Katkić.**
Vlasnik i izdavač: **Vladimir Horvat.**
Tisak »Jugoslovenske štampe d. d.« u Zagrebu.

Sjemenje

gospodarsko i povrtno najbolje vrsti, djeteline, trave za vrtove i livade, karfiol, zelje, kelj, mrkva, cikla, peršun, rajčice, paprika, špinat, ločika ljetna i zimska, endivija salata, povrtnica, luk, krastavci, dinje, grašak, pasulj te veliki izbor cvijetnog sjemenja.
Veliki ilustrovani cijenik šaljem na zahtjev badava i franko.

B. TEPLY

specijalna trgovina sjemenjem

Zagreb, Jelačićev trg 6.

Vrtlarska ljekarna.

Tko trpi od neredovite probave ili na tromosti utrobe (crijeva), neka zapari (dinsta) nešto mlade mrkve, kad je mekana zgnječi (purće) malo posoli i začini maslacem (putrom) i sasjeckanim (kosanim) peršinom. To je vrlo ukusno jelo, a djeluje mnogo sigurnije, bez bolova nego kojekakve gorke vode i ricinovo ulje. Da je to sredstvo skroz nedužno, držim da nije potrebno posebno naglasati. S. Kulap.

Noževi

za cijeplenje

škare

za obrezivanje

najbolje vrsti!

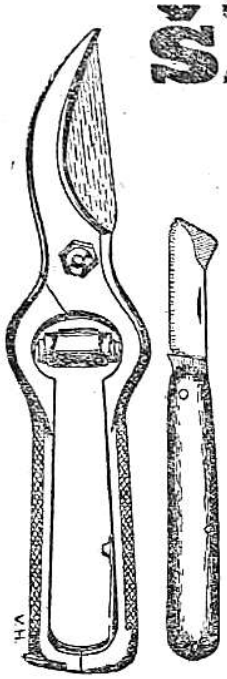

Ivan Spitz

Zagreb, Bakačeva ulica 5.

Trgovina nožarske robe iz grada Solingena.

Preuzima sve gospodarske i kućanske u tu struku zasjecajuće popravke uz najumjereniju cijenu

Električna brusiona!

ZA KOPRIVNICU

traži se sposobna sila, koja bi mogla vršiti službu vrtlara ujedno špana. Isti mora biti neoženjen, a ne treba da je specijalista u vrtlarstvu. Dobiva stan, ogrijev, rasvjetu, prehranu i pranje rublja u naravi, a plaća prema sposobnosti i radu. Adr. u upravi »Uzornog Vrtlara« pod »Koprivnica«.

Samostalan vrtlar

neoženjen, vješt svim vrtlarskim radnjama i kultiviranju cvijeća, traži se za odmah u Crikvenicu. Košta i stan u kući. Ponude na upravu

Vrtlarstvo

sa 2 prostrana staklenika, iznajmljuje se odmah ili kasnije. Upitati u trgovini cvijeća Frankopanska ulica 2B, Zagreb.

Veleirgovina gospodarskog povrćnog i cvjetnog sjemenja „Seko“ Zagreb

Zahtijevajte cjenike i uvjete za preprodaju

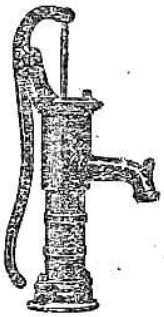

Pumpe

za vrtove i gospodarstva

postavlja i razašilje kao i sav potrebiti materijal

Josip Strzalkovsky

Petrinjska 37. - Zagreb - Petrinjska 37.

ZA SADAŠNJU SJETVU PREPORUČAMO PRVORAZREDNO **SJEMENJE**

cvijeća: Primule, Calceolarije, maćuhice, potočnice i sve vrste džbunova (Stauden); od **povrća:** kolerabe rane, kelj, rotkvu, matovilac, salatu, povrtnice, špinat, razne vrste mrkava, Endiviju, kranjsku repu bijelu postrnu itd. od **žitarica;** prvorazredno proso, krmni grašak i grahoricu kao i sve ostale vrste najboljega aklimatizovanog sjemenja.

Pišite odmah, da Vam se pošalje franko i badava novi veliki cjenik.

☞ Upozorujemo cij. mušterije, da će nam koncem augusta prispjeti iz Holandije prvorazredne lukovice cvijeća bezuslovno najodličnijih vrsti, u velikom izboru. **Predbilježbe se primaju već danas** obzirom na veliku potražnju, pa molimo cij. mušterije, da si već sada osiguraju potrebite količine i vrste.

„ZRNO“ d. d. Zavod za racionalno sjemenarstvo u ZAGREBU.

Telefon broj 17-74. Preradovićeva ulica br. 26. Brzojavke: Zrno Zagreb.